

انجمن مطالعات برنامه درسی ایران

دانشنامه ایرانی برنامه درسی

(دائرة المعارف)

- صاحب امتیاز: انجمن مطالعات برنامه درسی ایران و سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش

- با حمایت معنوی: پژوهشکده دانشنامه نگاری پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

- مدیر علمی و اجرایی: دکتر ابراهیم طلائی

- شورای علمی و سیاستگذاری دانشنامه (از زمان تأسیس تاکنون):

دکتر محمود مهر محمدی، دکتر کوروش فتحی واجارگاه، دکتر علیرضا کیامنش، دکتر نادر سلسبیلی، دکتر زهرا گویا، دکتر نعمت‌اله موسی‌پور، دکتر حسن ملکی، دکتر عباس صدری، دکتر محمد عطاران، دکتر مجید علی‌عسگری، دکتر علیرضا عصاره، دکتر مسعود فراستخواه، دکتر جواد قندیلی، دکتر مصطفی قادری، دکتر محمد جواد پور، دکتر کامبیز پوشنه، دکتر پروین صمدی، دکتر زهرا بازرگان، دکتر نرگس کشتی‌آرای، دکتر زهرا نیکنام، دکتر علی حسینی‌خواه، دکتر علیرضا صادقی، دکتر سعید صفایی موحد.

- کارشناس دبیرخانه دانشنامه: مژگان منیری

محور: ۱۲- برنامه درسی سطوح تحصیلی

سرگروه محور: دکتر مرضیه دهقانی

عنوان مدخل: ۱۲-۱-۱-۲- توصیف برنامه درسی آموزش پیش دبستانی در ایران همراه با سیر تحول و چالش‌ها

نویسنده: دکتر سعید مذبوحی

دانشگاه/سازمان: دانشگاه علامه طباطبائی

ایمیل: smazbohi@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۵/۲۰

تاریخ پذیرش و انتشار: ۱۳۹۹/۷/۱۹

شیوه ارجاع دهی: مذبوحی، سعید (۱۳۹۹). توصیف برنامه درسی آموزش پیش دبستانی در ایران همراه با سیر تحول و چالش‌ها، دانشنامه ایرانی برنامه درسی، انتشار برخط.

راه ارتباطی

تهران - خ ایرانشهر شمالی - کوچه خسرو - پلاک ۶ - طبقه پنجم - کد پستی ۱۵۸۴۶۳۵۷۱

رایانامه: daneshnamehicsa@yahoo.com و سایت: www.daneshnamehicsa.ir تلفن دبیرخانه: ۰۲۱-۸۸۸۱۲۸۶۸ داخلی ۲۴۳

سعید مذبوحی^۱

مقدمه

دوره پیش دبستان به دوره دو ساله رسمی و غیر اجباری اطلاق می شود که کودکان گروه سنی ۵ و ۶ سال را تحت پوشش برنامه های آموزشی و تربیتی قرار می دهد. برنامه های آموزشی و تربیتی این دوره و میزان حضور نوآموزان در مراکز پیش دبستانی با توجه به ویژگی های کودکان معطف و سیال است (سند برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱). بسته به نوع فلسفه و رویکرد زیربنایی، طی سال های متمادی، برنامه های درسی موفق پیش از دبستان در جهان بر اساس رویکردهای مونته سوری^۲، های اسکوپ^۳، رژیو امیلیا^۴، والدورف^۵، آموزش تجربی^۶ و برنامه درسی سوئدی^۷ و مانند آن طراحی و اجرا شده اند که هر کدام، مبانی فلسفی و روانشناختی خاص خود را دارند (محمدی فارسانی، ۱۳۹۶). بنابراین برنامه درسی آموزش پیش دبستان در ایران به مجموعه ای از عناصر تربیتی هماهنگ و منسجم اطلاق می شود که ماهیت ایرانی، اسلامی، بومی و محلی دارد و بر اساس مبانی فلسفی تربیت اسلامی و سایر مبانی علمی و پژوهشی، اسناد بالادستی و تحولی، طراحی و تدوین می شود و به هدفهای تربیتی، محتوا و روش های سازماندهی آن، روش های آموزش، تدریس، یادگیری و ارزشیابی، زمان، مکان و اقتضات فرهنگی و سیاسی توجه دارد. این برنامه در فواصل زمانی مختلف مورد پایش، تحلیل نقد و بررسی قرار می گیرد.

تاریخچه آموزش و پرورش پیش دبستان در ایران و سیر تحولات

تاریخچه آموزش پیش دبستان در ایران با اصطلاحات مختلفی از جمله مهدکودک، آمادگی، کودکستان، آموزش قبل از دبستان و در نهایت پیش از دبستان برای آن به کار رفته است، به ۸۰ سال پیش باز می گردد. منظور از دوره پیش از دبستان دوره چند ساله قبل از دبستان است که کودکان توانایی یادگیری همراه با فعالیت های بدنی و بازی پیدا می کنند. در برخی کشورها و در مقطعی از زمان به لحاظ شرایط و قوانین این دوره از ۱ تا ۳ سال متغیر بوده است. در ایران تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان به شرح زیر است: در سال ۱۳۰۳ شورای عالی فرهنگ آئین نامه احداث مراکز آموزش پیش از دبستان در شهرستان تهران و در سال

^۱. عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی.

^۲. Montessori

^۳. High/Scope

^۴. Reggio Emilia

^۵. Waldorf

^۶. Experiential Education

^۷. The Swedish Curriculum

۱۳۰۴ آئین نامه برای سایر شهرهای کشور را تصویب کرد. مؤسس آموزش پیش از دبستان و اولین کودکستان، جبار باغچه بان است. وی در سال ۱۳۰۳ هجری شمسی در شهر تبریز اولین و در سال ۱۳۰۷ در شیراز، دومین مرکز آموزش پیش از دبستان را تأسیس کرد؛ البته کودکان خانواده های مرفه به خصوص کارمندان عالی رتبه به کودکستان مزبور می رفتند و بازی ها و مراقبت های گروهی را تجربه می کردند (حج فروش و همکاران ، ۱۳۹۱). پس از انقلاب اسلامی، براساس تصمیم گیری هیئت وزیران، با انحلال سازمان زنان، سازمان ملی رفاه خانواده، سازمان تربیتی شهرداری تهران و انجمن ملی حمایت از کودکان، اجازه تأسیس مهدهای کودک به وزارت بهداشتی و بهزیستی و سپس به سازمان بهزیستی محول گردید. در سال ۱۳۵۸ هیئت وزیران جمهوری اسلامی ایران هر کارخانه و کارگاهی را که زنان کارگر آن حداقل صاحب ۱۰ کودک بودند، موظف به تأسیس مهدکودک در آن واحد کرد. در سال ۱۳۶۶ صدور مجوز و نظارت بر برنامه ریزی کلیه مهدهای کودک دولتی و خصوصی براساس نظر شورای عالی انقلاب فرهنگی، بر عهده سازمان بهزیستی گذاشته شد. در سال ۱۳۶۷ صدور مجوز و نظارت بر برنامه های آموزشی کودکان بالای چهارسال براساس مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی به آموزش و پرورش محول گردید. سند تحول بنیادین در سال ۱۳۹۰ در وزارت آموزش و پرورش تدوین شد که به عنوان راهنمای برنامه ها و فعالیتهای پیش دبستان مورد استفاده قرار می گیرد (راهنمای برنامه درسی دوره پیش دبستانی ، ۱۳۹۲).

آنچه اکنون در کشور ما وجود دارد یک دوره حداقلی پیش دبستان - یعنی یک سال پیش از ورود به پایه اول - است که حالت رسمی ولی غیر اجباری دارد. بخش رسمی بودن ناظر بر برنامه درسی و محتوا و تا حدی هم روش های آموزش (پداگوژی) است و بخش های دیگر به ویژه بخش مربیان، تربیت پیش از حرفه و حین کار آنان، انتخاب و شرایط استخدامی آنان، فضای آموزشی، ابزارها و وسایل لازم برای این گروه سنی، ارزشیابی و پایش رشد کودکان، داشتن ارتباط و مشارکت نظام مند والدین در تربیت و بخش های دیگر و مهم یک نظام رسمی آموزش رها شده است (طلایی و بزرگ ، ۱۳۹۴).

معرفی کلیات عناصر برنامه درسی پیش دبستان در ایران

برنامه درسی دوره پیش دبستان باید از رویکردی تبعیت کند تا بتواند با درکی عمیق و نگاهی جامع به کودک، او را در جامعه و ارتباطات گسترده ی آن و در دنیای پیچیده ی امروز راهبر باشد. از آن جا که در قرآن و متون اسلامی بر مقوله ی فطرت تاکید شده است، با توجه به رویکرد یادشده، برنامه ریزان، تولید کنندگان محتوا، مربیان، والدین و مسئولان مراکز پیش دبستانی نه تنها باید در تدوین، اجرای برنامه و انتخاب نوع ارزشیابی از حریم شخصیت کودک به عنوان امانت الهی پاسداری کنند بلکه با انطباق خویش و نیز در برنامه های آموزشی با چارچوب رویکرد فوق، زمینه ی شکوفایی و ارتقای کودک به سوی اهداف و انتظارات تعیین شده در برنامه را فراهم می سازند (مفیدی ، ۱۳۷۲، ۱۲).

اصول حاکم بر فعالیت های آموزشی و پرورشی دوره ی پیش دبستانی (مصوبه شورای عالی آموزش و پرورش ، ۱۳۸۷) :

فعالیتها تلفیقی ،پودمانی و انعطاف پذیر باشد و متناسب با توانایی ها ،نیازها و علایق فطری کودکان و رعایت عنصر شادی و نشاط کودکانه طراحی شود.

- بر مشارکت و نقش فعال خانواده در دست یابی به اهداف تاکید داشته باشد.
- رعایت تفاوت های فردی و توجه به شرایط فرهنگی و بومی کودکان
- توجه به ویژگی های مراحل رشد و پرورش حواس گوناگون کودکان
- اولویت دادن به بازی و فعالیت های نشاط آور و پرهیز از روش های آموزشی انتزاعی و حافظه مدار
- هماهنگی و همسویی با اهداف دوره ابتدایی

اهداف دوره ی پیش دبستان در نظام آموزشی ایران

در اسناد تحولی و بالادستی مربوط به دوره پیش دبستان، اهداف این دوره به شرح زیر آمده است (دفتر تالیف کتب درسی، ۱۳۹۲):

- کمک به رشد جسمی، ذهنی، عاطفی، شخصیتی و اجتماعی کودکان
 - پرورش توانایی ها و استعداد های کودکان
 - تقویت قوای جسمی کودکان به منظور آماده شدن آنان برای تحصیلات دوره ابتدایی
 - آماده کردن کودکان جهت فراگیری بیشتر و آسان تر مفاهیم آموزشی
 - فراهم کردن زمینه لازم برای آموزش بهتر در مناطق محروم و مناطقی که دارای گویش محلی هستند
 - کمک به خانواده های کم درآمد در استفاده از یک محیط سالم تربیتی برای پرورش کودکان آنها
- هدف آموزش و پرورش در دوره ی پیش دبستان رشد همه جانبه ی کودکان است. لذا برنامه های دوره پیش دبستان، باید فعالیت ها و تجربه هایی باشد که به رشد کودک کمک نماید. اهداف دوره ی پیش دبستان در سه مرحله ی حیطة ی دانش، مهارت و نگرش عنوان می شود (اساسنامه دوره پیش دبستان، ۱۳۸۸).

حیطه ی دانش:

- مراد از دانش، دانستنی های ضروری، یعنی آن دسته از اطلاعاتی است که در زندگی روزمره و آینده ی کودکان کاربرد داشته باشد و در چهارچوب آن ها مهارت های اساسی نگرشی وسعت می یابد.
- الف: اهداف دوره پیش از دبستانی در حیطه ی دانش عبارت اند از:
- آشنایی با نقش هر یک از حواس در شناخت محیط زندگی
- آشنایی مقدماتی با مفاهیم اساسی (ریاضی، علوم)
- آشنایی مقدماتی با توانایی های اندام مختلف بدن
- آشنایی با نکات بهداشتی و ایمنی و تغذیه ی سالم و ناسالم
- آشنایی مقدماتی با عبادات، آداب و رسوم مذهبی و دینی
- آشنایی با پیامبران، ائمه ی اطهار و شخصیت های دینی و ملی
- آشنایی با رفتارهای نوع دوستانه (از طریق الگوها)
- آشنایی با حقوق فردی و اجتماعی
- آشنایی با تأثیر و اهمیت مشاغل در رفاه عمومی

- آشنایی با محیط زندگی اجتماعی خود و دیگران
- آشنایی با مقررات و قوانین اجتماعی
- آشنایی با الگوهای زندگی مردم و نشانه های اساسی کشور ایران

مهارت (ذهنی و عملی):

- مهارت هایی که می توانند کودکان در پایان دوره ی سنی به آن دست یابند عبارت اند از:
- افزایش توانایی فراگیران به منظور استفاده از حواس، برای شناخت محیط زندگی
- افزایش توانایی فراگیران به منظور طبقه بندی پدیده ها، برای شناخت بیشتر محیط زندگی
- پرورش خلاقیت
- پرورش قدرت تمرکز
- توسعه ی توانایی ادراک اشیاء در صورت های مختلف
- توسعه توانایی استدلال پرورش مهارت های زبان درک مفاهیم مقدماتی (علوم-ریاضی)
- پرورش توانایی هماهنگی بین حرکات و اندام های مختلف بدن رعایت نکات بهداشتی و ایمن
- پرورش ذوق هنری و حس زیبایی شناسی
- رعایت مقررات و قوانین اجتماعی
- رعایت حقوق فردی و اجتماعی

حیطه نگرش:

نگرش ها، عموماً مسایلی ارزشی هستند و بهتر است از طریق عمل خود نگرش ها را به کودکان بیاموزیم نه صرفاً با حرف.

اهداف دوره پیش دبستان در حیطه ی نگرش عبارت اند از:

- علاقه مندی نسبت به کاربرد حواس در شناخت محیط زندگی
 - علاقه به جمع آوری و طبقه بندی اطلاعات محیط پیرامون
 - نگرش مثبت نسبت به تلفظ صحیح کلمات در سخن گفتن به زبان فارسی و رشد...
 - محتوا، سازماندهی محتوا، مواد درسی، روش های آموزش و یادگیری در دوره ی پیش دبستانی
- محتوای متداول در این دوره مشتمل بر عناوین زیر است:
- انس با قرآن، شعر و سرود، نمایش خلاق، بحث و گفتگو، مشاهده، آزمایش، گردش علمی و تماشای فیلم و آشنایی با نحوه استفاده از فن آوری های جدید، این فعالیت ها در فرایند تولید محتوای آموزشی، با نگاه تلفیقی به حوزه های یادگیری دینی، اجتماعی، هنری، ریاضی، تربیت بدنی و علوم، طراحی و با هدایت مربی، به روش فعال به اجرا در می آیند (اساسنامه شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۸۸).

روشهای آموزش و یادگیری در دوره پیش دبستان باید دارای ویژگیهای زیر باشد (راهنمای برنامه درسی دوره پیش دبستان، ۱۳۹۲):

- اکتشافی بوده یعنی کودک در محیط و فضای فعالیتها به جستجو بپردازد.
- متناسب با سن و نیاز باشد، کودک باید توانایی درک و اجرای فعالیتها را داشته باشد.
- متناسب با اهداف آموزشی باشد، گاه در مواردی علاقه مندی و موقعیتهای خاص ذهن را به سمت موضوعی خاص می کشاند.

واحدکار: واحد کار یکی از روشهای آموزش کودکان پیش دبستان است و در بیشتر مراکز پیش دبستانی در کشور ما مورد استفاده قرار می گیرد. در این روش یک موضوع برای کار با کودکان برای یک دوره زمانی مشخص انتخاب می شود و فعالیتهای زیر توسط کودکان و مربی در ارتباط با آن موضوع انجام می گیرد: پرسش و پاسخ بین مربی و کودکان، نقاشی به صورت گروهی و فردی، کاردستی به صورت گروهی و فردی، قصه گویی توسط کودک و مربی، شعر و سرود، بازیهای فردی و گروهی، چیستان و معما، آموزش مفاهیم علوم، آموزش مفاهیم ریاضی، آموزش مفاهیم اجتماعی و اخلاقی، آموزش مفاهیم عاطفی - اجتماعی، تصویرخوانی، زبان آموزی (یادگیری کلمات مرتبط با واحد کار) گردش علمی و بازدید از مراکز مرتبط با موضوع.

پروژه: پروژه، یک روش اکتشافی است، روشی که زمینه بروز و ظهور قدرتهای درونی کودکان را فراهم می سازد و رشد اجتماعی، علمی، ادبی، اخلاقی و هنری آنان را ممکن می سازد. و براساس علائق کودکان، مشاهده بازیها، پرسش ها، نیازها از طریق شنیدن مکالمات داستانهای بازگوشده و رویدادهایی که در محیط رخ می- دهد تعیین می شود.

ارزشیابی برنامه درسی پیش دبستان

با توجه به این که محتوای آموزش و پرورش این دوره ی درهم تنیده و مبتنی بر رویکرد انس با قرآن است و مشتمل بر عناوین قصه، شعر و سرود، بازی، نقاشی، کاردستی، نمایش خلاق، بحث و گفتگو، مشاهده، فعالیت علمی آزمایش و آشنایی با نحوه ی استفاده از فناوریهای جدید می باشد و این فعالیت ها در فرآیند تولید محتوای آموزشی، با نگاه تلفیقی به حوزه های یادگیری دینی، اجتماعی، هنری، ریاضی، تربیت بدنی و علوم زبان آموزی طراحی و با هدایت مربی به روش فعال به اجرا درمی آیند.

بنابراین در ارزشیابی نوآموزان توجه به نکات زیر ضروری می باشد (اساسنامه آموزش و پرورش پیش دبستان، ۱۳۸۸): آموزش های ارائه شده براساس اهداف، اصول و چارچوب برنامه و فعالیت های آموزشی و پرورشی دوره ی پیش دبستانی صورت گرفته و از برگزاری هرگونه آزمون و نمره دهی به فعالیت های نوآموزان و آموزش نشانه های فارسی، اعداد ریاضی، آموزش نوشتن حروف الفبای فارسی، دادن سرمشق، صدور کارنامه کمی و سایر فعالیت های مربوط به دوره ی ابتدایی جداً اجتناب گردد. ارزشیابی به صورت مشاهده ی غیرمستقیم و بدون آگاهی کودک انجام گیرد .

ارزشیابی نیز همانند آموزش، فعالیت محور و فرآیند محور باشد. ارزشیابی کودکان باید حین فرآیند یادگیری صورت گرفته و رشد آنان را در همه ی ابعاد اجتماعی، عاطفی، اخلاقی و اعتقادی، شناختی و جسمانی مورد سنجش قرار دهد و به منظور کمک به پیشرفت نوآموزان در امر یادگیری انجام شود. عملکرد کودک را نباید با

عملکرد کودک دیگر مقایسه کرد و رفتار هر کودک تنها با رفتار گذشته خودش قابل مقایسه است. ارزشیابی فرصتی است که مربی کار خود را نیز ارزیابی کرده تا از این طریق در کیفیت بخشی به فرآیند یاددهی-یادگیری فعالانه بکوشد. ارزشیابی باید بر اساس محتوای فعالیت های مربوط انجام گیرد و نتیجه به اولیای کودکان گزارش شود. ارزشیابی در این دوره از طریق مشاهده رفتار در گروه به صورت توصیفی انجام گیرد و از هرگونه آزمون و نمره دهی و صدور کارنامه باید پرهیز شود. اما صدور گواهی پایان دوره ی پیش دبستانی ضروری است .

ویژگی های عمومی مربیان پیش دبستانی

- بر اساس مصوبه شورای عالی آموزش و پرورش (۱۳۸۷)، مربی پیش دبستانی باید این ویژگی ها را داشته باشد:
- دانش و توانایی برقراری ارتباط خوب و صحیح با کودکان، والدین و کارکنان را داشته باشد.
 - به حرفه و کار خود علاقمند بوده، اعتماد به نفس، صبر و حوصله کافی را برای کار با کودکان داشته باشد.
 - روحیه ای شاد و ظاهری آراسته با رعایت شئونات اسلامی داشته باشد.
 - از سواد قرآنی برخوردار باشد و به آموزش قرآن در دوره پیش دبستان علاقه مند باشد. مربیان مراکز پیش دبستانی اقلیت های مذهبی از این شرط مستثنی هستند.
 - از سلامت جسمی و روانی لازم برای انجام وظیفه و قدرت بیان شیوا برخوردار باشد.
 - به اصول اخلاقی پایبند باشد.
 - حداقل دارای مدرک کاردانی مرتبط باشد

چالش های برنامه درسی پیش دبستان در ایران

- مسائل مهم مورد توجه آموزش قبل از دبستان در قرن بیست و یکم از این قرارند:
- روش های درگیری بیشتر والدین در برنامه های درسی آموزش قبل از دبستان
 - طراحی مدل های تلفیقی برنامه درسی آموزش پیش از دبستان
 - توسعه رویکردهای آموزش دوران اولیه کودکی برای کودکان با نیازهای ویژه
 - توجه بیشتر به زبان مادری و فرهنگ های بومی
 - بحث های جنسیتی در آموزش دوران اولیه کودکی (چارتیر و ژنیکس^۱ ۲۰۰۷ به نقل از محمدی فارسانی ، ۱۳۹۶).

به نظر می رسد که آموزش فرهنگ شهروندی یکی از نیازهای ضروری در عصر حاضر می باشد. با استفاده از یک برنامه درسی و آموزشی باز و قابل انعطاف در دوره پیش دبستانی بتوانیم در آینده شهروندانی با مهارت، صاحب اندیشه و دلسوز داشته باشیم که برای آزادی معنوی، احساس مسئولیت، همکاری و همبستگی در همه زمینه های زندگی ارزش قائل باشند. باتوجه به اینکه کودک امروز ما با پیشرفت های عظیمی در زمینه علم و

1. Chartier, Nicole Geneix

تکنولوژی روبه روست و هنگام یادگیری به اموری فراتر از انتقال صرف دانش نیاز دارد، لذا نیازسنجی برنامه های این دوره و پیامدهای ناشی از این پژوهش ها می تواند راهگشای اساسی برای برنامه ریزان در تهیه هرچه بهتر و موثرتر اهداف، محتوا، روش و فعالیت های این دوره و برنامه ریزی برای آموزش ضمن خدمت معلمان باشد) سعادت‌مند و همکاران، ۱۳۹۱).

در سال های اخیر همواره تحقیقات نشان می دهند که عدم کفایت معلمان پیش دبستانی و اثربخشی تدریس و آموزش آنها به شدت با پرداخت غرامت مرتبط است. پرداخت سود و ضررها، جذب و استخدام معلمان حرفه ای سال های کودکی را برای نظام آموزشی دشوار می کند. با این حال، یافته های تحقیقات نشان می دهند که سود و منفعت بزرگ تنها زمانی به دست می آید که معلمان به طور حرفه ای آماده و تربیت شده و به اندازه کافی در دسترس باشند (فلاح و همکاران، ۱۳۹۴).

مهم ترین آسیب های موجود دوره پیش از دبستان، مربوط به مدیریت کلان پیش از دبستان، برنامه درسی، نیروی انسانی، وضعیت حقوقی و آسیب های مربوط به محیط خانواده و والدین بوده است که هرکدام از این آسیب های کلان خود به زیرمقوله هایی تقسیم می شوند (آخش و همکاران، ۱۳۹۵).

بنابراین برنامه درسی پیش دبستان در ایران بر اساس تحلیل و تفسیر مبانی نظری و مطالعه اسناد بالادستی، به ظاهر دقیق، علمی، جامع و مخاطب پسند می باشد اما در سطوح عملیاتی و اجرا دچار تشتت آراء، عقیده و عمل می باشد و مراکز پیش دبستانی در ایران براساس تجارب زیسته مدیران و مربیان و تحت تاثیر آراء، افکار و اندیشه مربیان و مراکز تربیتی غربی، رویکردهای مونته سوری، های اسکوپ، رژیو امیلیا، والدورف، آموزش تجربی و برنامه درسی سوئدی و مانند آن را طراحی و اجرا می کنند و توجه به فرهنگ بومی، محلی و ملی کمتر مورد اقبال و عمل مراکز پیش دبستانی قرار می گیرد که این مساله و موضوع می تواند به گسست و تعارض فرهنگی در سطوح بالاتر نظام های آموزشی و اجتماعی منتهی شود.

منابع

- آخش، سلمان، حسینی خواه، علی، عباسی، عفت، موسی پور، نعمت الله (۱۳۹۵). آسیب شناسی وضعیت آموزش و برنامه درسی دوره پیش از دبستان ایران. فصلنامه مطالعات پیش دبستان و دبستان دانشگاه علامه طباطبایی، سال دوم، شماره ششم، زمستان ۹۵، ص ۳۱ تا ۳۱
- اساسنامه آموزش و پرورش پیش دبستان در ایران (۱۳۸۸) شورای عالی آموزش و پرورش
- حج فروش، احمد، مهدوی، صدیقه، طلایی، ابراهیم. (۱۳۹۱). توسعه دوره پیش دبستانی در آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران. تهران: دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش.
- دفتر تالیف کتب درسی، گروه پیش دبستان (۱۳۹۲). راهنمای برنامه درسی دوره پیش دبستانی، چاپ هشتم، تهران، انتشارات مدرسه.
- سند برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۱). شورای عالی آموزش و پرورش.

- تلایبی ، ابراهیم ،بزرگ ، حمیده (۱۳۹۴) . تبیین ضرورت تربیت اوان کودکی (پیش از دبستان) مبتنی بر سنتز پژوهی شواهد تجربی معاصر. فصلنامه تعلیم و تربیت ، سال ۳۳ شماره ۲ .
- محمدی فارسانی، فریبرز(۱۳۹۶). توصیف برنامه درسی آموزش پیش دبستانی در جهان همراه با سیر تحول و چالشها.دانشنامه ایرانی برنامه درسی.
- فلاح ،عاطفه ، احمدی ، پروین ،رضا زاده شیراز،فاطمه بیگم (۱۳۹۴).شناسایی صلاحیتهای حرفه ای مربیان دوره پیش دبستانی .دوفصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد،سال ۲۲ شماره ۶ بهار و تابستان ۱۳۹۴.
- سعادت‌مند،زهره ،لیاقتدار ،محمدجواد،صادقیان ،زهرا(۱۳۹۱)نیازسنجی برنامه درسی دوره پیش دبستانی تحت نظر آموزش و پرورش از دیدگاه مدیران و مربیان شهر اصفهان .فصلنامه پژوهش در برنامه ریزی درسی ،سال نهم ،شماره هشتم ،صفحات ۱۳۲-۱۴۵
- مفیدی ،فرخنده (۱۳۷۲).آموزش و پرورش پیش دبستان ،تهران ،پیام نور.